

Research Article

Identifying the Dimensions of University Governance Based on the Framework of Islamic Law Values (Case Study of Universities in Mazandaran Province)

Alireza Nasirian¹ , Seyyed Mohammad Hoseini² , Saber Ghasempour³ ,
Ali Pourghasem²

1. Master of Criminal Law and Criminology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran.

Email: Alirezanasirian871@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Fiqh and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Theology, University of Tehran. Email: Hoseini.sm@ut.ac.ir

3. Associate Professor of Mathematics (Applied) Department, Payam Noor University, Mazandaran, Iran.

Email: S_ghasempour@pnu.ac.ir

4. Master's student in political sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.

Email: Ali.pourghasem97@gmail.com

* Corresponding Author: Hoseini.sm@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Academic Governance,
Values,
Islamic Law,
University.

Received:

04 September 2025

Received in revised form:

28 September 2025

Accepted:

20 October 2025

Published:

November 2025

Pp.12-25

Background and Objectives: Academic governance based on the values framework of Islamic law refers to a set of principles and practices that are formed in the management and administration of universities based on Islamic values and teachings. This type of governance seeks to create a healthy, transparent, and accountable educational and research environment in which human rights and dignity are recognized and respected. The overall goal of the present study is to identify the dimensions of academic governance based on the values framework of Islamic law in universities in Mazandaran province.

Methodology: The present study was applied in terms of purpose and mixed (qualitative-quantitative) exploratory in terms of data type, and the grounded theory method was used in the qualitative part and the descriptive-survey method in the quantitative part. Its statistical population consisted of 25 academic specialists and experts in the qualitative part and 1455 faculty members of Mazandaran universities in the quantitative part. In the qualitative part, 10 people were selected as samples using the non-random purposeful sampling method and considering the saturation law, and in the quantitative part, 304 people were selected as samples using the stratified random sampling method based on the Cochran formula. To collect data, a semi-structured interview was used in the qualitative part and a researcher-made questionnaire with 40 questions was used in the quantitative part. The face and content validity of the instrument was approved. Confirmatory factor analysis and Friedman tests were used to analyze the data.

Results: Academic governance based on the framework of Islamic law values in universities in Mazandaran province has 6 dimensions: "academic freedom, responsibility, respect for human dignity, ethics and academic transparency, social accountability, and justice." The ranking of the dimensions of academic governance based on the framework of Islamic law values in universities in Mazandaran province is different, with the ethics and academic transparency dimension ranking first with an average of 3.79, and the accountability dimension ranking last with an average of 3.26.

Conclusion: Ethics and academic transparency are one of the most important aspects of academic governance based on the framework of Islamic law values in universities in Mazandaran province, which play a vital role in creating a healthy and reputable educational and research environment.

Citation: Nasirian,A. , hosini,S. M. , Qasempour,S. and pour ghasem,A. (2025). Identifying the Dimensions of University Governance Based on the Framework of Islamic Law Values (Case Study of Universities in Mazandaran Province). *Knowledge and Research in New Higher Education*, 2(7), 12-25.

 <http://10.22034/NHERK.2025.567171.1019>

Authors retain the copyright and full publishing rights. © Authors.

The Article is Published by [Alim-e-Noor Publication Center](http://www.alim-e-noor.com).

This article is an open access article licensed under

The [Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0).

مقاله پژوهشی

شناسایی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی (مطالعه موردی دانشگاه‌های استان مازندران)

علیرضا نصیریان^۱ , سید محمد حسینی^۲ , صابر قاسم پور^۳ , علی پورقاسم^۴

۱. کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران.
۲. دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، دانشگاه تهران، تهران.
۳. دانشیار گروه ریاضی کاربردی، دانشگاه پیام نور، مازندران، ایران.
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.

نویسنده مسئول: Hoseini.sm@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

زمینه و هدف: حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی به مجموعه‌ای از اصول و رویه‌ها اشاره دارد که در مدیریت و اداره دانشگاه‌ها بر اساس ارزش‌ها و آموزه‌های اسلامی شکل می‌گیرد. این نوع حکمرانی به دنبال ایجاد یک محیط آموزشی و پژوهشی سالم، شفاف و پاسخگو است که در آن حقوق و کرامت انسانی به رسمیت شناخته شده و رعایت می‌شود. هدف کلی پژوهش حاضر شناسایی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع داده‌ها، آمیخته (کیفی- کمی) از نوع اکتشافی بود که در بخش کیفی از روش گراندد تئوری و در بخش کمی توصیفی- پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری آن را در بخش کیفی متخصصان و خبرگان دانشگاهی به تعداد ۲۵ نفر و در بخش کمی، اعضای هیات علمی دانشگاه‌های مازندران به تعداد ۱۴۵۵ نفر تشکیل می‌دادند که در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۰ نفر و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۰۴ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختار و در بخش کمی از پرسش‌نامه محقق ساخته با ۴۰ سوال استفاده شد. روایی صوری و محتوایی ابزار مورد تایید قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون‌های تحلیل عاملی تاییدی و فریدمن استفاده شد.

یافته‌ها: حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران دارای ۶ بعد «آزادی علمی، مسئولیت‌پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت» می‌باشد و رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران متفاوت است و بعد اخلاق و شفافیت علمی با میانگین رتبه‌ای ۳/۷۹ در رتبه اول و بعد مسئولیت‌پذیری با میانگین رتبه‌ای ۳/۲۶ در رتبه آخر قرار دارد.

نتیجه‌گیری: اخلاق و شفافیت علمی یکی از مهمترین ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران می‌باشد که نقش حیاتی در ایجاد یک محیط آموزشی و پژوهشی سالم و معتبر ایفا می‌کند.

واژگان کلیدی:

حکمرانی دانشگاهی، ارزش‌ها، حقوق اسلامی، دانشگاه

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۶/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۷/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۷/۲۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴

صص.

۲۵-۱۲

استناد: نصیریان، علیرضا، حسینی، سید محمد، قاسم پور، صابر و پور قاسم، علی. (۱۴۰۴). شناسایی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب

ارزش‌های حقوق اسلامی (مطالعه موردی دانشگاه‌های استان مازندران). *دانش و پژوهش در آموزش عالی نوین*, ۲۰(۷), ۱۲-۲۵.

 <http://10.22034/NHERK.2025.567171.1019>

حق نشر و حقوق کامل انتشار برای نویسندگان محفوظ است. © نویسندگان. این مقاله توسط مرکز انتشارات علیم نور منتشر شده است. این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) منتشر شده است.

دانشگاه به‌عنوان نهادی اجتماعی، علمی و فرهنگی، نقشی بنیادین در تولید دانش، تربیت سرمایه انسانی و هدایت تحولات اجتماعی ایفا می‌کند. یکی از مباحث بسیار مهم و در عین حال جدید که از دهه ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه مطرح شده موضوع حکمرانی است. نحوه حکمرانی دانشگاهی به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی بدل شده است. حکمرانی دانشگاهی نه تنها چارچوب تصمیم‌گیری و توزیع قدرت در دانشگاه را تعیین می‌کند، بلکه بر کیفیت آموزش، پژوهش، عدالت سازمانی، اعتماد ذی‌نفعان و مشروعیت نهادی دانشگاه نیز تأثیر مستقیم دارد (جونز و همکاران^۱، ۲۰۲۵).

در این میان، مفهوم حکمرانی دانشگاهی فراتر از مدیریت اجرایی صرف، به مجموعه‌ای از سازوکارها، ساختارها، فرآیندها و هنجارهایی اطلاق می‌شود که بر اساس آن‌ها دانشگاه‌ها هدایت، کنترل و ارزیابی می‌شوند. تجربه نظام‌های پیشرفته آموزش عالی نشان می‌دهد که حکمرانی اثربخش زمانی محقق می‌شود که علاوه بر کارآمدی و انعطاف‌پذیری، بر پایه ارزش‌های بنیادین حقوقی استوار باشد. ارزش‌هایی نظیر حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخگویی، عدالت، برابری، حق مشارکت، استقلال نهادی و صیانت از حقوق دانشگاهیان، به‌عنوان ستون‌های اصلی حکمرانی مطلوب، نقش تعیین‌کننده‌ای در پایداری و مشروعیت دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند (نوروزی^۲ و همکاران، ۲۰۲۵).

با این حال، در بسیاری از نظام‌های آموزش عالی، از جمله در کشورهای در حال توسعه، حکمرانی دانشگاهی اغلب با چالش‌هایی نظیر تمرکزگرایی تصمیم‌گیری، ابهام در حدود اختیارات و مسئولیت‌ها، ضعف در سازوکارهای پاسخگویی، تعارض منافع، نقض حقوق اعضای هیأت علمی و دانشجویان، و فاصله میان مقررات رسمی و عملکرد عملی مواجه است (شولتز و دی‌زالت^۳، ۲۰۲۵). این وضعیت سبب شده است که اعتماد نهادی کاهش یابد و کارکردهای آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها تحت تأثیر قرار گیرد. یکی از علل اساسی این مشکلات، فقدان یک چارچوب منسجم و بومی‌شده از ارزش‌های حقوقی حاکم بر حکمرانی دانشگاهی است که بتواند به‌عنوان مبنای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و ارزیابی عملکرد دانشگاه‌ها مورد استفاده قرار گیرد (پینتو^۴، ۲۰۲۲).

حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر ارزش‌های حقوق اسلامی، تلفیقی از اصول حقوقی، اخلاقی، فرهنگی و مدیریتی است که هدف آن ایجاد دانشگاهی عادل، شفاف، پاسخگو و متعهد به ارزش‌های اسلامی در حوزه آموزش، پژوهش و جامعه است. این نوع حکمرانی نه تنها بر اثربخشی مدیریتی و کارآمدی سازمانی تمرکز دارد، بلکه بر پایه مبانی فقه حکومتی، عدالت قضایی، مصلحت‌سنجی، و حقوق و تکالیف شرعی طراحی شده است (اکبر و احمد^۵، ۲۰۲۵). از منظر علم حقوق و علوم سیاسی، حکمرانی دانشگاهی اسلامی نیازمند بازخوانی و انطباق قوانین و مقررات دانشگاهی با شریعت اسلامی است، به‌گونه‌ای که حقوق کارکنان، اساتید و دانشجویان تضمین شود و تضاد میان قانون مدنی و فقهی به حداقل برسد. به عبارت دیگر، این نوع حکمرانی یک چارچوب حقوقی-سیاسی-فرهنگی ایجاد می‌کند که هم عدالت و انصاف را محقق می‌سازد و هم فرآیندهای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری دانشگاه را براساس موازین فقهی و اصول قانون اساسی هدایت می‌کند

1 - Jones et al.
2 - Nourozi
3 - Schulz & DeZolt
4 - Pinto
5 - Akbar & Ahmad

(عبدالرزاق^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). اصول حقوق عمومی، مقدمه تحقق کارآمدی برای حکمرانی است و لازمه تداوم آن نیز ایجاد ساختار مدون و منجسمی برای پیاده‌سازی آن‌ها در بطن حاکمیت، جامعه و بروزرسانی آن است، زیرا ماهیت حاکمیت در حال تکثر است و یک حکمرانی موفق، صرفاً می‌تواند با اصول حقوقی شناور بر این ساختار، معرفی و مدیریت گردد (خورشیدی اورگانی و همکاران، ۱۴۰۳).

در این رویکرد، واژگان و مفاهیم حقوق اسلامی مانند: احکام، عدل، احسان، مصلحت، حرمت، وجوب، تکلیف، ضمان، قسط و حق الناس در سیاست‌گذاری و نظارت دانشگاهی کاربرد عملی پیدا می‌کنند. برای مثال، اصل عدالت (العدل) در تخصیص منابع آموزشی و پژوهشی، اصل شفافیت (البینة والوضوح) در گزارش‌دهی عملکرد و اصل پاسخگویی (المسئولية الشرعية) در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی قابل مشاهده است (حلیم و عثمانی^۲، ۲۰۲۴).

همچنین، ابعاد حکمرانی در دانشگاه، از منظر علوم سیاسی، شامل ساختار قدرت، توزیع اختیارات، مشارکت ذی‌نفعان و کارکردهای نظارتی است. دانشگاه به‌عنوان یک نهاد سیاسی-اجتماعی، در این چارچوب باید: اختیارات مدیریتی و قانونی خود را بر مبنای قوانین شرعی و ملی اعمال کند؛ رابطه متقابل میان دانشجویان، هیئت علمی و دولت را مبتنی بر حقوق و تکالیف شرعی سامان دهد و سیستم‌های کنترلی و ارزیابی را بر اساس اصول فقهی و حقوقی طراحی کند تا انحراف‌ها و سوءمدیریت‌ها به حداقل برسد (مسکور و عثمان^۳، ۲۰۲۴). در این راستا، تلفیق فقه حکومتی، حقوق عمومی، حقوق اداری و علوم سیاسی به دانشگاه امکان می‌دهد تا نه تنها یک نهاد آموزشی و پژوهشی باشد، بلکه به‌عنوان یک نمونه عملی حکمرانی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی عمل کند، جایی که عدالت، شفافیت و پاسخگویی نه فقط شعار، بلکه مبنای قانونی، اخلاقی و مدیریتی تمامی تصمیم‌ها و سیاست‌هاست (اکبر و احمد، ۲۰۲۵).

الگوها و سنت‌های حکمرانی دانشگاهی در نظام‌های آموزش عالی مختلف یکسان نیست و بسته به بافت حقوقی، نهادی و سیاستی کشورها، اشکال متنوعی به خود می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که در برخی نظام‌ها، به‌ویژه در اروپا، رویکرد نظارت و هدایت دولتی همچنان نقش پررنگی در حکمرانی دانشگاه‌ها ایفا می‌کند. با این حال، تحقق حکمرانی مطلوب دانشگاهی مستلزم رعایت مجموعه‌ای از اصول بنیادین است که در رأس آن‌ها آزادی علمی قرار دارد؛ اصلی که امکان پژوهش، تدریس و بیان آزادانه اندیشه‌ها را در چارچوب مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی علمی برای دانشگاهیان فراهم می‌سازد (ابادا^۴ و همکاران، ۲۰۲۳).

بر این اساس، مسئله اساسی پژوهش حاضر ناظر بر شناسایی و تبیین ارزش‌های حقوقی بنیادینی است که می‌توانند مبنای شکل‌گیری حکمرانی دانشگاهی قرار گیرند و به‌صورت یک چارچوب مفهومی منسجم، هدایت‌گر سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها باشند. پرسش محوری آن است که این ارزش‌ها چگونه قابلیت ترجمه به سازوکارهای اجرایی و نهادی را دارند و تا چه اندازه می‌توانند به بهبود فرآیندهای حکمرانی کمک کنند. تبیین چنین چارچوبی می‌تواند به ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری‌های دانشگاهی و کاهش ابهام در حدود اختیارات و مسئولیت‌ها منجر شود. همچنین، استقرار حکمرانی مبتنی بر ارزش‌های حقوقی زمینه افزایش شفافیت، پاسخگویی و انضباط نهادی را فراهم می‌آورد. از سوی دیگر، توجه

1 - Abd Razak
2 - Halim & Osmani
3 - Maskur & Othman
4 - Abada

نظام‌مند به این ارزش‌ها می‌تواند اعتماد ذی‌نفعان و احساس عدالت سازمانی را در میان دانشگاهیان تقویت کند. در نهایت، شناسایی حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوقی، بستر تحقق دانشگاهی قانون‌مدار، عادلانه و پاسخگو را فراهم می‌سازد که قادر است نقش مؤثری در توسعه پایدار علمی و اجتماعی ایفا نماید. با وجود اهمیت روزافزون این موضوع، بررسی‌ها نشان می‌دهد که پژوهش‌های موجود عمدتاً به ابعاد مدیریتی، اقتصادی یا ساختاری حکمرانی دانشگاهی پرداخته‌اند و کمتر به شناسایی و تبیین حکمرانی دانشگاهی بر مبنای یک چارچوب منسجم از ارزش‌های حقوق اسلامی توجه داشته‌اند. این خلأ پژوهشی به‌ویژه در زمینه تحلیل بومی و متناسب با بافت حقوقی و نهادی نظام آموزش عالی ایران برجسته‌تر است. نبود چنین چارچوبی موجب شده است که سیاست‌ها و مقررات دانشگاهی در مواردی با یکدیگر ناسازگار بوده یا در اجرا با چالش‌های حقوقی و نهادی مواجه شوند. بنابراین با عنایت به مطالب ارائه شده، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سوال می‌باشد که: ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران کدامند؟

جمشیدخزائی و همکاران (۱۴۰۴) در پژوهشی با عنوان «الگوی شایستگی روسای دانشکده‌ها با تأکید بر حکمرانی دانشگاهی» به این نتایج دست یافتند که با توجه به ساختار سیاست‌گذاری متمرکز آموزش عالی در ایران، حکمرانی علمی دانشکده‌ها با موقعیت خاص متناسب با عدم استقلال سازمانی مواجه است. در نتیجه، برای تسهیل حکمرانی علمی دانشکده‌ها، مسئولیت سپاری به روسای دانشکده‌ها با ابتنا بر شایستگی‌های استخراج‌شده این پژوهش از قبیل «مهارت خطمشی‌گذاری»، «مهارت سیاسی»، «ارتقا شاخص‌های کیفی آموزش»، «مهارت‌های نرم»، «تفکر سیستمی»، «مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی»، «آگاهی از حکمرانی جهانی»، «مهارت تصمیم‌گیری»، «تعامل با ذی‌نفعان»، «حاکمیت اخلاقی»، «دانش و تخصص آکادمیک»، «تعهد به ارزش‌های دانشگاهی» ضروری است؛

صدری و قاسمی ورجانی (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان «شناسایی عوامل موثر حکمرانی اسلامی بر موفقیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران» به این نتایج دست یافتند که شش مولفه شناسایی شد از این شش مولفه عامل مشارکت بر حکمرانی اسلامی مؤثر نبود. ۵ عامل دیگر مربوط به پاسخگویی، قانون‌مداری، عدالت، کارآمدی و اثربخشی و شفافیت است که بر موفقیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران مؤثر بودند؛

حسینی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدل تاثیر حکمرانی دانشگاهی با رویکرد توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم بر آینده‌نگاری در دانشگاه‌های بابل» به این نتایج دست یافتند که حکمرانی دانشگاهی با رویکرد توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم بر آینده‌نگری تاثیر معناداری دارد. همچنین رابطه بین حکمرانی دانشگاهی با رویکرد توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم متغیر آینده‌نگاری در سطح متوسط می‌باشد.

عبدی و پورعزت (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «تبیین مختصات حکمرانی خوب آموزش عالی در بخش دفاع» به این نتایج دست یافتند که مشکلات و چالش‌های اساسی آموزش عالی در بخش دفاع نیازمند اتخاذ رویکردی جامع و فراگیر است که با توجه به مضامین شش‌گانه حاصل از پژوهش حاضر شامل طراحی و پیاده‌سازی الگوی بومی حکمرانی خوب آموزش عالی در بخش دفاع، طراحی مجدد ساختار و فراگردهای سازمانی نظام آموزش عالی بخش دفاع، اشاعه فرهنگ تحول‌گرا در نظام آموزش عالی بخش دفاع، طراحی و پیاده‌سازی نظام جامع ارزشیابی عملکرد اعضای هیات علمی در

بخش دفاع، مدیریت سرمایه انسانی در آموزش عالی بخش دفاع و بازنگری در محتوا و متدولوژی آموزش و پژوهش بخش دفاع در حکمرانی خوب آموزش عالی در بخش دفاع محقق خواهد شد.

رایمو^۱ و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «افشای حکمرانی شرکتی توسط دانشگاه‌های ایتالیا: تحلیلی تجربی از عوامل تعیین‌کننده» به این نتایج دست یافتند که پاسخگویی و شفافیت دو مفهومی هستند که اهمیت روزافزونی در سیستم‌های آموزش عالی پیدا می‌کنند. همچنین نتایج اولاً، تعهد کافی به افشای آنلاین حاکمیت شرکتی و ثانیاً، تمایل بیشتر به انتشار اطلاعات حاکمیت شرکتی توسط دانشگاه‌های بزرگ و دولتی را نشان می‌دهد و سی^۲ و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «حکمرانی دانشگاهی و اکوسیستم نوآوری در چونگ‌کینگ: تأثیر سیاست‌های محلی بر تحقیق و توسعه» به این نتایج دست یافتند که حکمرانی دانشگاهی و اکوسیستم نوآوری، توسعه تحقیق و توسعه را ارتقا می‌دهند و سیاست‌های محلی عوامل مؤثر اصلی هستند که نقش جهت‌دهنده‌ای در توسعه طبیعی تحقیق و توسعه ایفا می‌کنند. بنابراین، دولت‌های محلی باید سیاست‌های حاکمیت دانشگاهی را تدوین کرده و یک محیط طبیعی خوب برای نوآوری ایجاد کنند.

روش شناسی

این پژوهش، از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) و از نظر زمان گردآوری داده‌ها مقطعی می‌باشد. در بخش کیفی، از روش گراند تئوری و در بخش کمی از روش توصیفی-پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری آن را در بخش کیفی متخصصان و صاحب نظران دانشگاه‌های استان مازندران که دارای مرتبه علمی دانشیار و بالاتر و دارای سابقه کاری بالای ۱۵ سال و در زمینه موضوع پژوهش خبره بودند به تعداد ۲۵ نفر و در بخش کمی، اعضای هیات علمی دانشگاه‌های مازندران (دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه مازندران، دانشگاه آزاد واحد ساری، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علم و صنعت بهشهر و دانشگاه علوم پزشکی مازندران) به تعداد ۱۴۵۵ نفر تشکیل می‌دهند. در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۰ نفر و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۰۴ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بر حسب جنسیت و دانشگاه به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (جدول ۱).

1 - Raimo
2 - Si

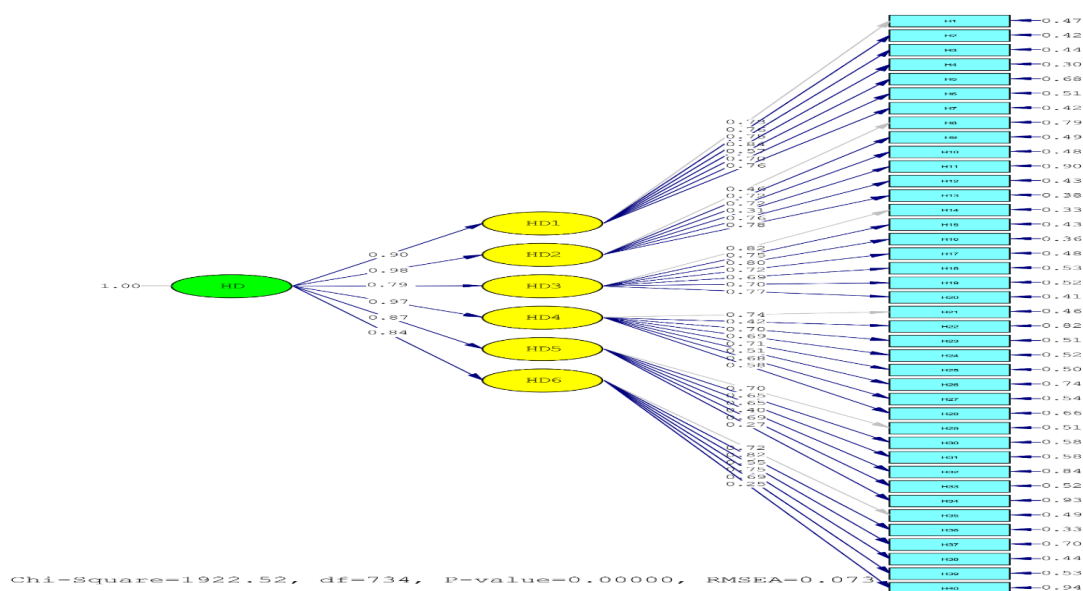
جدول ۱: تعداد جامعه و نمونه آماری دانشگاه‌های منتخب استان مازندران به تفکیک جنسیت و دانشگاه

دانشگاه	جنسیت	جامعه	نمونه	نسبت
دانشگاه فرهنگیان	مرد	۷۰	۱۵	۴/۸
	زن	۸	۲	۰/۵
دانشگاه مازندران	مرد	۳۱۹	۶۷	۲۱/۹
	زن	۱۳۰	۲۷	۸/۹
دانشگاه آزاد واحد ساری	مرد	۱۴۷	۳۱	۱۰/۱
	زن	۵۵	۱۱	۳/۸
دانشگاه پیام نور	مرد	۹۶	۲۰	۶/۶
	زن	۳۰	۶	۲/۱
دانشگاه علم و صنعت بهشهر	مرد	۴۴	۹	۳/۱
	زن	۱۰	۲	۰/۷
دانشگاه علوم پزشکی مازندران	مرد	۳۸۰	۷۹	۲۶/۱
	زن	۱۶۶	۳۵	۱۱/۴
مجموع		۱۴۵۵	۳۰۴	۱۰۰

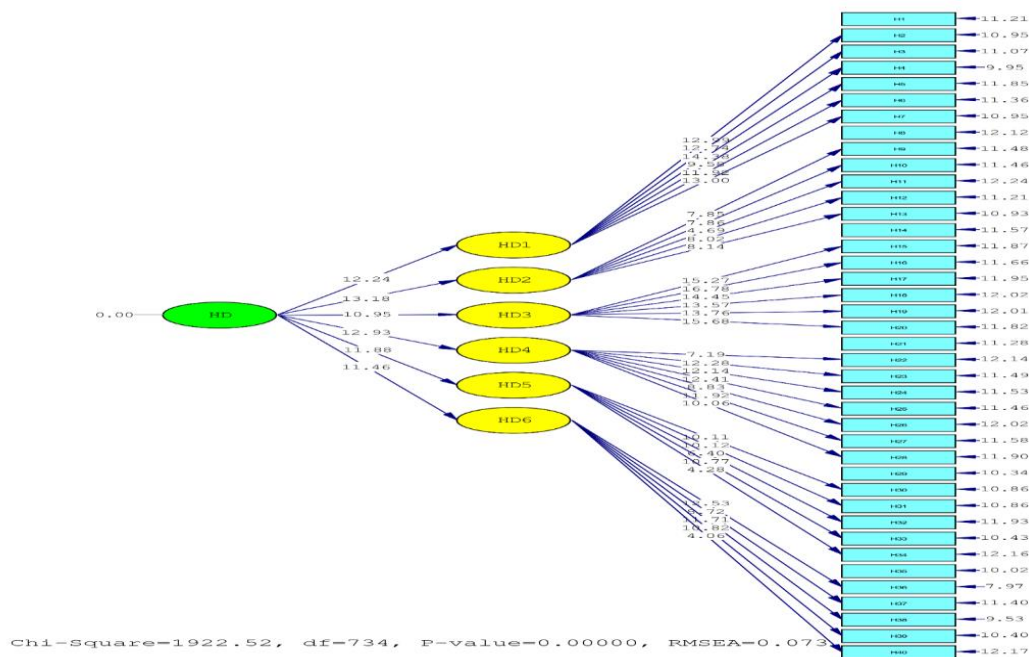
ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و در بخش کمی پرسش‌نامه محقق ساخته با ۴۰ سوال و ۶ بعد «آزادی علمی، مسئولیت پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت» می‌باشد که در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود. روایی ابزارها از طریق روایی صوری، محتوایی CVI و CVR و سازه بررسی و تأیید شد و پایایی آن‌ها با ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ مورد تأیید قرار گرفت. در بخش کیفی، اعتبار پژوهش با معیارهای گوبا و لینکلن شامل اعتبارپذیری، قابلیت اعتماد، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری تضمین شد. پایایی بازآزمون (۷۹ درصد) و توافق درون‌موضوعی بین کدگذاران (۷۱/۰۵ درصد) نیز نشان‌دهنده ثبات نتایج بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گرفت و در بخش کمی برای بررسی سوال‌های پژوهش از آزمون‌های تحلیل عاملی تاییدی و فریدمن استفاده شده است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS_{۲۷}، LISREL_{۸.۵} انجام گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در دو بخش کیفی و کمی ارائه شده است. در بخش کیفی براساس اطلاعات به دست آمده از طریق مصاحبه با خبرگان و اجرای تحلیل گراند تئوری و تحلیل محتوای مصاحبه‌های پیاده شده و تایپ شده با خبرگان و اختصاص کد جهت شناسایی مضامین مشترک برای تهیه پرسش‌نامه حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی، پس از اجرای فرایند تلفیق شاخص‌ها، تعداد ۴۰ شاخص در ۶ بعد «آزادی علمی، مسئولیت پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت» مورد شناسایی و تأیید قرار گرفت که کمترین میزان توافق با گویه‌های مطرح شده از جانب خبرگان، ۷ و بیشترین میزان موافقت ۱۰ بوده است. در ادامه در نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۲ نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان داده شده است.

نمودار ۱: برآورد ضرایب استاندارد در مدل

نمودار ۲: برآورد ضرایب آزمون t در مدل

جدول ۲: نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل عاملی تاییدی برای متغیر حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در سطح معناداری ۰/۰۵

ردیف	متغیرها	کد متغیر	آماره t	ضریب استاندارد
۱	آزادی علمی	HD۱	۱۲/۳۴	۰/۹۰
۲	مسئولیت پذیری	HD۲	۱۳/۱۸	۰/۹۸
۳	احترام به کرامت انسانی	HD۳	۱۰/۹۵	۰/۷۹
۴	اخلاق و شفافیت علمی	HD۴	۱۲/۹۳	۰/۹۷
۵	پاسخگویی اجتماعی	HD۵	۱۱/۸۸	۰/۸۷
۶	عدالت	HD۶	۱۱/۴۶	۰/۸۴

نتایج تحلیل عاملی تاییدی مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که؛ در سطح اطمینان ۹۹٪ مقادیر t-value برای ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی، در خارج بازه‌ی (۲/۵۸، -۲/۵۸) قرار دارند و میزان ضریب استاندارد برای هر بعد بالاتر از ۰/۷۰ می‌باشد؛ لذا بین متغیر حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی با همه ابعاد آن رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بالاترین ضریب استاندارد مربوط به بعد مسئولیت پذیری (۰/۹۸) و کمترین ضریب استاندارد مربوط به بعد احترام به کرامت انسانی (۰/۷۹) است.

در خصوص رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران

رتبه	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره خی دو	تعداد	متغیر
۳	۳/۵۱	۰/۹۲۳	۳/۵۳					آزادی علمی
۶	۳/۲۶	۰/۸۴۴	۳/۴۵					مسئولیت‌پذیری
۵	۳/۳۵	۰/۸۷۶	۳/۴۶					احترام به کرامت انسانی
۱	۳/۷۹	۰/۸۱۷	۳/۶۱	۰/۰۰۴	۵	۱۷/۰۵۷	۳۰۴	اخلاق و شفافیت علمی
۲	۳/۵۳	۰/۷۳۱	۳/۵۶					پاسخگویی اجتماعی
۴	۳/۴۹	۱/۱۷۰	۳/۵۰					عدالت

مطابق جدول ۳؛ چون در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای اندازه‌گیری $\alpha=0/05$ سطح معناداری کوچک‌تر از $0/05$ محاسبه شد، لذا تفاوت معناداری در میانگین رتبه‌ای ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که؛ رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران متفاوت است و بعد اخلاق و شفافیت علمی با میانگین رتبه‌ای $3/79$ در رتبه اول و بعد مسئولیت‌پذیری با میانگین رتبه‌ای $3/26$ در رتبه آخر قرار دارد. لذا رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران به ترتیب عبارتند از: اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی، آزادی علمی، عدالت، احترام به کرامت انسانی و مسئولیت‌پذیری.

بحث و نتیجه‌گیری

حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر ارزش‌های حقوق اسلامی، تلفیقی از اصول حقوقی، اخلاقی، فرهنگی و مدیریتی است که هدف آن ایجاد دانشگاهی عادل، شفاف، پاسخگو و متعهد به ارزش‌های اسلامی در حوزه آموزش، پژوهش و جامعه است. این نوع حکمرانی نه تنها بر اثربخشی مدیریتی و کارآمدی سازمانی تمرکز دارد، بلکه بر پایه مبانی فقه حکومتی، عدالت قضایی، مصلحت‌سنجی، و حقوق و تکالیف شرعی طراحی شده است. بنابراین در این پژوهش شناسایی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

نتایج این پژوهش نشان داد که؛ حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران دارای ۶ بعد «آزادی علمی، مسئولیت‌پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت» می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های جمشیدخزائی و همکاران (۱۴۰۴) که نشان دادند مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی از مولفه‌های حکمرانی دانشگاهی است؛ صدری و قاسمی ورجانی (۱۴۰۳) که نشان دادند پاسخگویی، عدالت و شفافیت بر موفقیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران موثر هستند، در یک راستا قرار دارد. در

تبیین این یافته می‌توان گفت که؛ آزادی علمی به معنای حق پژوهش و بیان آزادانه نظرات و ایده‌ها بدون ترس از سرکوب یا مجازات است. در چارچوب حقوق اسلامی، این آزادی باید همراه با مسئولیت باشد. دانشگاه‌ها باید فضایی فراهم کنند که در آن اعضای هیئت علمی و دانشجویان بتوانند به طور آزادانه به تحقیق و پژوهش پرداخته و نظرات خود را بیان کنند. این بعد می‌تواند به افزایش خلاقیت و نوآوری در پژوهش‌ها کمک کند و به توسعه علمی و فرهنگی دانشگاه‌ها منجر شود؛ مسئولیت‌پذیری به معنای تعهد به انجام وظایف و پاسخگویی به نتایج فعالیت‌ها است. در دانشگاه‌ها، این بعد شامل مسئولیت‌پذیری مدیران، اعضای هیئت علمی و دانشجویان در قبال تصمیمات و عملکردهای خود می‌باشد. در چارچوب ارزش‌های اسلامی، این مسئولیت‌پذیری باید با اصول اخلاقی و اجتماعی هم‌راستا باشد. به عنوان مثال، مدیران دانشگاه‌ها باید به شفافیت در تصمیمات و پاسخگویی به ذینفعان توجه کنند. احترام به کرامت انسانی یکی از اصول اساسی حقوق اسلامی است. دانشگاه‌ها باید فضایی ایجاد کنند که در آن حقوق و کرامت تمام افراد محترم شمرده شود. این بعد شامل حمایت از حقوق دانشجویان، اعضای هیئت علمی و کارکنان، به ویژه در برابر تبعیض‌ها و نابرابری‌هاست. احترام به کرامت انسانی می‌تواند به بهبود روابط بین اعضای دانشگاه و افزایش همکاری و همدلی در جامعه دانشگاهی کمک کند؛ اخلاق و شفافیت علمی در دانشگاه‌ها به معنای رعایت اصول اخلاقی در پژوهش، تدریس و تعاملات علمی است. این بعد شامل صداقت در ارائه نتایج تحقیق، عدم تقلب و رعایت حقوق مؤلفان می‌باشد. در چارچوب حقوق اسلامی، رعایت اخلاق در علم و پژوهش مورد تأکید قرار دارد. دانشگاه‌ها باید برنامه‌های آموزشی در زمینه اخلاق علمی را برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان ارائه دهند تا فرهنگ شفافیت و صداقت در جامعه دانشگاهی تقویت شود؛ پاسخگویی اجتماعی به معنای تعهد دانشگاه‌ها به جامعه و پاسخ به نیازهای اجتماعی است.

دانشگاه‌ها باید با ایجاد ارتباط مؤثر با جامعه، به نیازهای آن پاسخ دهند و از طریق پژوهش‌ها و برنامه‌های آموزشی به توسعه اجتماعی و اقتصادی منطقه کمک کنند. این بعد می‌تواند به ایجاد حس تعلق و مسئولیت در میان اعضای دانشگاه نسبت به جامعه منجر شود و عدالت به معنای توزیع عادلانه منابع و فرصت‌ها در دانشگاه‌هاست. این بعد شامل تأمین فرصت‌های برابر برای همه دانشجویان و کارکنان، از جمله اقلیت‌ها و زنان، است. در چارچوب حقوق اسلامی، عدالت یکی از اصول بنیادین است و دانشگاه‌ها باید تلاش کنند تا با رعایت عدالت در فرآیندهای استخدام، پذیرش و ارزیابی، فضایی عادلانه و فراگیر ایجاد کنند. حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی با تأکید بر ابعاد آزادی علمی، مسئولیت‌پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت می‌تواند به بهبود محیط‌های دانشگاهی در استان مازندران کمک کند. با پیاده‌سازی این ابعاد، دانشگاه‌ها می‌توانند به عنوان نهادهای پیشرو در توسعه علمی و فرهنگی عمل کرده و نقش مؤثری در توسعه کشور داشته باشند. لذا شناسایی ابعادی چون آزادی علمی، مسئولیت‌پذیری، احترام به کرامت انسانی، اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی و عدالت به عنوان ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران منطقی به نظر می‌رسد.

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر این است که؛ رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران متفاوت است و بعد اخلاق و شفافیت علمی در رتبه اول و بعد مسئولیت‌پذیری در رتبه آخر قرار دارد. لذا رتبه‌بندی ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران به ترتیب عبارتند از: اخلاق و شفافیت علمی، پاسخگویی اجتماعی، آزادی علمی، عدالت، احترام به کرامت

انسانی و مسئولیت پذیری. در تبیین این یافته می‌توان گفت که؛ اخلاق و شفافیت علمی یکی از عنصر کلیدی در حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر ارزش‌های حقوق اسلامی، نقشی اساسی در تضمین کیفیت و اعتبار علمی دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند. این بعد نه تنها به بهبود محیط‌های آموزشی و پژوهشی کمک می‌کنند، بلکه با تقویت اعتماد عمومی، به ارتقاء جایگاه دانشگاه‌ها در جامعه نیز منجر می‌شوند. اخلاق علمی به مجموعه‌ای از اصول و ارزش‌ها اشاره دارد که در فرآیندهای پژوهش و تدریس باید رعایت شوند. این اصول شامل مواردی از جمله صداقت، انصاف، احترام به حقوق دیگران، و مسئولیت‌پذیری است. در چارچوب ارزش‌های حقوق اسلامی، رعایت اخلاق علمی بسیار تأکید شده است و می‌تواند به شکل‌گیری فضایی سالم و مثبت در دانشگاه‌ها منجر شود. شفافیت علمی به معنای دسترسی آزاد به اطلاعات، نتایج و فرآیندهای علمی است. این بعد از حکمرانی دانشگاهی به تقویت اعتماد میان اعضای دانشگاه و جامعه کمک می‌کند و امکان بررسی و ارزیابی دقیق فعالیت‌های علمی را فراهم می‌آورد. رعایت اخلاق و شفافیت علمی می‌تواند به اعتبار دانشگاه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی کمک کند. در دانشگاه‌های استان مازندران، با توجه به رشد روزافزون رقابت در عرصه‌های علمی، رعایت این اصول می‌تواند به جذب دانشجویان و پژوهشگران برجسته و همچنین تأمین منابع مالی و حمایت‌های دولتی کمک کند. اخلاق و شفافیت علمی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد حکمرانی دانشگاهی مبتنی بر ارزش‌های حقوق اسلامی در دانشگاه‌های استان مازندران، نقش حیاتی در ایجاد یک محیط آموزشی و پژوهشی سالم و معتبر ایفا می‌کنند. با رعایت این اصول، دانشگاه‌ها می‌توانند به تقویت اعتماد عمومی، افزایش کیفیت آموزش و پژوهش، و در نهایت، ارتقای جایگاه علمی و اجتماعی خود دست یابند. این رویکرد نه تنها به توسعه علمی دانشگاه‌ها کمک می‌کند، بلکه به تحقق اهداف اجتماعی و فرهنگی نیز منجر خواهد شد.

تشکر و قدردانی

از کلیه مسئولان و کارکنان دانشگاه مازندران که با همکاری صادقانه خود امکان انجام این تحقیق را فراهم ساختند، نهایت قدردانی به عمل می‌آید. بدون همراهی این عزیزان، اجرای پژوهش حاضر میسر نمی‌شد.

تعارض منافع

در انجام پژوهش حاضر هیچ‌گونه تعارض منافع مالی، علمی یا شخصی وجود نداشته است.

موازین اخلاقی

این پژوهش مطابق با اصول اخلاقی پژوهش‌های علمی انجام شده است. مشارکت‌کنندگان با آگاهی کامل در تحقیق شرکت کرده و اطلاعات آنان محرمانه تلقی شد. نتایج صرفاً در چارچوب اهداف علمی پژوهش مورد استفاده قرار گرفت و از ذکر نام یا مشخصات فردی شرکت‌کنندگان خودداری گردید. حقوق مادی و معنوی و بایدها و نبایدهای مالکیت فکری محققان بر اساس قانون کپی رایت وبا ذکر منابع محفوظ مانده است.

منابع

- خزایی، محمد جمشید، خورسندی طاسکوه، علی، برزوبان، صمد، زمانپور، عنایت اله و عبدالهی، حسین. (۱۴۰۴). الگوی شایستگی روسای دانشکده ها با تأکید بر حکمرانی دانشگاهی. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۳۱ (۳)، ۵۷-۵۵.
<http://10.61838/KMAN.IR.PHE.31.3.4>
- حسینی، سیدحسن؛ قاسم زاده، کوروش؛ شجاعی، علی اصغر (۱۴۰۲). ارائه مدل تاثیر حکمرانی دانشگاهی با رویکرد توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم بر آینده‌نگاری در دانشگاه‌های بابل. مجله علوم پزشکی رازی، ۳۰ (۷)، ۱-۱۰.
<http://dx.doi.org/10.47176/rjms.30.170>
- خورشیدی اورگانی، امیرحسین؛ پروین، خیراله؛ عربیان، اصغر (۱۴۰۳). کارآمدی اصول حقوق عمومی در شیوه حکمرانی مبتنی بر تمدن نوین اسلامی. فصلنامه پژوهش‌های تطبیقی فقه، حقوق و سیاست، ۵ (۶)، ۱۹۲-۱۷۹.
<https://doi.org/10.61838/csijlp.6.5.11>
- صدری، محمدحسن؛ قاسمی ورجانی، مهدی (۱۴۰۳). شناسایی عوامل موثر حکمرانی اسلامی بر موفقیت حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهش‌های نوین در حکمرانی اسلامی، ۱ (۲)، ۴۱-۷۴.
- عبدی، بهنام؛ پورعزت، علی اصغر (۱۳۹۸). تبیین مختصات حکمرانی خوب آموزش عالی در بخش دفاع. فصلنامه علمی آموزش علوم دریایی، ۱۶ (۱)، ۱-۱۱.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.25383655.1398.1.1.1.1-11>
- Abada, R., Bentahar, S., & Bouchelaghem, A. (2023). *Academic governance at the University Salah Boubnider Constantine 3*. *Jurnal Eduscience (JES)*, 10(1), 1-7.
<https://doi.org/10.36987/jes.v10i1.3942>
- Abd Razak, M. S. A.-A., Syed Ismail, S. H., & Basir, S. A. B. (2024). Harmonizing faith and governance: A comprehensive study of Islamic governance frameworks. *Jurnal Pengajian Islam*, 17(2), 87-101. <https://doi.org/10.53840/jpi.v17i2.304>
- Akbar, R. F., & Ahmad, N. (2025). University governance and organizational commitment to build competitive advantage in Islamic higher education. *Al-Tanzim: Jurnal Manajemen Pendidikan Islam*, 8(1). <https://doi.org/10.33650/al-tanzim.v8i1.6716>
- Halim, M. A., & Osmani, N. M. (2024). Good governance in Western and Islamic traditions: A comparative study. *Al-Risalah: Journal of Islamic Revealed Knowledge and Human Sciences*. <https://doi.org/10.31436/alrisalah.v7i2.469>
- Jones, K. M., VanScoy, A., Harding, A., & Martin, A. (2025). Changing student privacy responsibilities and governance needs: Views from faculty, instructional designers, and academic librarians. *Journal of Computing in Higher Education*, 37(1), 327-345.
<https://doi.org/10.1007/s12528-023-09395-w>
- Maskur, S., & Othman, H. B. (2024). Strategic management practices in Islamic higher education institutions: Strengthening organizational governance and academic quality. *IQRAR: Jurnal Akuntansi, Manajemen & Ekonomi Syariah*, 1(1). <https://doi.org/10.61104/iqrrar.v1i1.2182>
- Nourozi, S., Ahmadi, F., & Shafizadeh, H. (2025). Constituent factors of intelligence-based academic governance: Developing a qualitative framework (Case

- study: Comprehensive universities of Tehran). *Assessment and Practice in Educational Sciences*, 3(3), 1–14. <https://doi.org/10.61838/japes.3.3.9>
- Pinto, D. J. (2022). *Shared academic governance: A historical perspective*. *Academic Chairpersons Conference Proceedings*. Retrieved from <https://newprairiepress.org/accp/2022/faculty-leadership/3/>
- Raimo, N., Vitolla, F., Marrone, A., & Esposito, P. (2025). Corporate governance disclosure by Italian universities: an empirical analysis of the determinants. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 25(3), 567-585. <https://doi.org/10.1108/cg-05-2023-0217>
- Schulz, W. C., & DeZolt, D. (2025). A case study in evolving academic governance: Democratic accountability and academic capitalism. *Higher Learning Research Communications*, 15(1), 1–20. <https://doi.org/10.18870/hlrc.v15i1.1631>
- Si, J., Kuang, Q., & Guo, F. (2024). Academic Governance and Innovation Ecosystem in Chongqing: The Impact of Local Policies on R and D. *Lex localis-Journal of Local Self-Government*, 22(4), 252-267. [https://doi.org/10.52152/22.4.252-267\(2024\)](https://doi.org/10.52152/22.4.252-267(2024))